Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2024, sp. zn. 23 Cdo 369/2023, ECLI:CZ:NS:2024:23.CDO.369.2023.1

Číslo: 42/2025

Právní věta:

Souhlas k pojištění podle § 2762 odst. 3 o. z. a souhlas s inkasem pojistného plnění podle § 2767 odst. 1 o. z. jsou různá právní jednání, byť oba souhlasy může pojištěný udělit i současně.

Souhlas podle § 2762 odst. 3 o. z. osvědčuje dispoziční oprávnění spravovat cizí zájem, tj. zakládá právní domněnku existence pojistného zájmu pojistníka na pojištění, je-li při uzavření pojistné smlouvy pojistníkem odlišným od pojištěného předmětem pojištění majetek pojištěného. V případě absence tohoto souhlasu musí být pojistníkem osvědčeno, že má pojistný zájem i na majetku pojištěného. Důsledkem chybějícího pojistného zájmu pojistníka na takovém pojištění při uzavření smlouvy je neplatnost pojistné smlouvy (§ 2764 o. z.).

Souhlas podle § 2767 odst. 1 o. z. je souhlas s inkasem pojistného plnění. Je vyžadován tehdy, je-li uzavřena pojistná smlouva pojistníkem odlišným od pojištěného, předmětem pojištění je majetek pojištěného a je sjednáno pojištění ve prospěch pojistníka, příp. třetí osoby, tj. nemá-li být podle pojistné smlouvy oprávněnou osobou pojištěný. Důsledkem neprokázání takového souhlasu pojištěného pojistníkem v zákonem stanovené (či sjednané) lhůtě od uzavření smlouvy je zánik pojištění.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.05.2024

Spisová značka: 23 Cdo 369/2023

Číslo rozhodnutí: 42

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pojištění majetku, Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Zdánlivé právní jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]

Předpisy: § 553 o. z.
§ 555 o. z.
§ 556 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 25. 1. 2022, sp. zn.

17 Co 61/2021, ve znění doplňujícího usnesení téhož soudu ze dne 25. 1. 2022, sp. zn. 17 Co 61/2021, a rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 18. 9. 2020, sp. zn. 4 C 108/2019, a usnesení téhož soudu ze dne 8. 8. 2022, sp. zn. 4 C 108/2019, a věc vrátil Okresnímu soudu v Prostějově k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se v řízení domáhal po žalované zaplacení částky 7 744 000 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody s tvrzením, že dne 10. 10. 2017 uzavřela Allianz pojišťovna, a.s. (dále jen „pojistitel"), prostřednictvím žalované jako pojišťovací zprostředkovatelky se společností Cheops reklama a tisk s.r.o. (dále jen „pojistník") pojistnou smlouvu č. 503569533 (dále jen „pojistná smlouva"), v níž byl pojistník výslovně uveden též jako pojištěný. Předmětem pojištění byla mimo jiné i budova, v níž se nacházelo sídlo pojistníka (dále jen „předmětná budova") a jejímž vlastníkem byl žalobce (50 % společník pojistníka). Pojistník měl legitimní pojistný zájem na ochraně tohoto majetku, který sloužil k jeho podnikání. Žalobce dále uvedl, že dne 28. 1. 2018 došlo k pojistné události, tzv. totální škodě z důvodu požáru předmětné budovy. Pojistitel následně pojistníku odmítl plnit s tvrzením, že nebyl doložen souhlas žalobce jakožto pojištěného, a že proto pojištění budovy zaniklo ještě před pojistnou událostí podle § 2767 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 3. 2024 (dále jen „o. z."). Podle žalobce (na kterého pojistník postoupil pohledávku na náhradu škody) byla způsobena škoda ve výši ceny předmětné budovy tím, že žalovaný v pojistné smlouvě uvedl pojistníka výslovně též jako pojištěného (i ve vztahu k předmětné budově), aniž to zákon umožňoval, a tím způsobil její neplatnost, resp. neurčitost v označení osoby oprávněné k pojistnému plnění (totožné podle smlouvy s osobou pojištěného, který byl ve smlouvě označen vnitřně rozporně), příp. takové uvedení bylo způsobilé uvést pojistníka v omyl a zapříčinilo zánik smlouvy podle § 2767 odst. 2 o. z., neboť pojistník nemohl předpokládat povinnost doložit souhlas pojištěného, byl-li jako pojištěný ve smlouvě označen sám. Tvrdil, že takovým jednáním žalovaná porušila povinnost vykonávat svou činnost s odbornou péčí podle § 21 odst. 1 zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích, ve znění pozdějších předpisů, a také povinnost podle § 21a odst. 2 písm. c) téhož zákona upozornit na nutnost doložení souhlasu a na následky s nedoložením spojené. Příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti žalovanou a vznikem škody spatřoval v tom, že nebýt neplatnosti smlouvy (či jejího zániku), obdržela by z pojištění pojistné plnění oprávněná osoba (za kterou se považoval sám jako skutečný pojištěný).

2. Okresní soud v Prostějově rozsudkem ze dne 18. 9. 2020, č. j. 4 C 108/2019-224, žalobu zamítl (výrok I), uložil žalobci povinnost nahradit žalované náklady řízení ve výši 338 453,03 Kč (výrok II) a rozhodl o povinnosti žalobce k náhradě nákladů řízení vedlejší účastnici ve výši, která bude určena samostatným rozhodnutím (výrok III). Tato výše byla soudem prvního stupně určena usnesením ze dne 8. 8. 2022, č. j. 4 C 108/2019-289, částkou 6 512 Kč.

3. Soud prvního stupně vyšel z těchto zjištění:

> Dne 10. 10. 2017 proběhlo jednání mezi žalovanou a pojistníkem, při kterém pojistník projevil zájem o „pojištění majetku společnosti a odpovědnosti za škodu".
>
> Téhož dne byla mezi pojistitelem a pojistníkem uzavřena pojistná smlouva, v níž byl pojistník označen současně jako pojištěný. Předmětem pojištění bylo pojištění budov (předmětné budovy) a vedlejších staveb, pojištění věcí movitých, připojištění skla, elektroniky, strojního zařízení, pojištění nákladu a odpovědnosti. Počátek pojištění byl sjednán od 17. 10. 2019 s pojistným obdobím v délce 1 roku. Pojistník prohlásil, že byl seznámen s příslušnými pojistnými podmínkami a byly mu poskytnuty všechny nezbytné informace týkající se sjednaného pojištění a zodpovězeny všechny dotazy.

V čl. 1 odst. 7 všeobecných pojistných podmínek pro pojištění podnikatelů VPP-P 1/15 (dále jen „VPP-P 1/15“) bylo uvedeno, že pojištění může být ujednáno pouze tehdy, pokud na něm má pojistník/nebo pojištěný pojistný zájem. Pojistný zájem je oprávněná potřeba ochrany před následky pojistné události. Pojistník má pojistný zájem na vlastním majetku. Není-li pojistník a pojištěný stejná osoba, má se za to, že pojistný zájem nebyl (správně zřejmě „byl“ – poznámka Nejvyššího soudu) prokázán, jestliže pojištěný dal souhlas k pojištění.

Podle čl. 10 odst. 5 VPP-P 1/15 v případě pojištění cizího pojistného nebezpečí byl pojistník povinen seznámit pojištěného s obsahem pojistné smlouvy týkající se pojištění jeho pojistného nebezpečí.

Vlastníkem předmětné budovy byl žalobce. Pojistník byl na základě nájemní smlouvy uživatelem nebytové jednotky v budově. Pojistník ani žalobce nesplnili povinnost stanovenou v § 2767 odst. 2 o. z. doložit pojistiteli souhlas vlastníka budovy s tím, že nenabude právo na pojistné plnění v případě pojistné události.

Dne 28. 1. 2018 došlo k pojistné události (požáru), který zničil mimo jiné předmětnou budovu. Výplatu pojistného plnění v důsledku této události pojistitel následně odmítl plnit z důvodu zániku pojištění ke dni 12. 1. 2018 (ve vztahu k předmětné budově) pro nesplnění povinnosti dle § 2767 odst. 2 o. z. Pojistitel v dopise ze dne 9. 5. 2018 (opakovaně poté v dopisech ze dne 4. 4. 2019 a 30. 4. 2019) považoval předmětnou pojistnou smlouvu za platnou i v části týkající se pojištění budov s tím, že pojištění zaniklo výhradně v důsledku nedoložení souhlasu vlastníka v zákonné lhůtě. Sdělil též, že pojistníkem i pojištěným je Cheops reklama a tisk, s.r.o., a vlastníkem nemovitosti (předmětné budovy) žalobce.

Pojistník postoupil na žalobce pohledávku na náhradu škody vůči žalované smlouvou o postoupení pohledávek ze dne 15. 8. 2019.

4. Soud prvního stupně posoudil pojistnou smlouvu jako platnou s přihlédnutím k § 574 o. z. Za situace, kdy pojistitel, který celou pojistnou smlouvu připravoval, výslovně sdělil, že ji považoval za platnou okamžikem jejího uzavření a že byl připraven plnit vlastníkovi budovy v případě, kdyby došlo k pojistné události před uplynutím tří měsíců po jejím uzavření, považoval za zcela zřejmé, že úmyslem stran bylo uzavřít platnou pojistnou smlouvu. Ostatně ani žalovaný (správně zřejmě „žalobce“ – poznámka Nejvyššího soudu) v řízení netvrdil, že by jeho právní předchůdce (pojistník) nebyl veden úmyslem sjednat platně pojistnou smlouvu. Soud prvního stupně neshledal důvodnými námitky žalobce o tom, že pojistník byl ve smlouvě nesprávně označen jako pojištěný i jako osoba oprávněná, což bylo v rozporu s čl. 21 odst. 18 pojistných podmínek, dle kterých osobou oprávněnou měla být osoba, na jejíž majetek se pojištění vztahuje, a že tak existoval konflikt mezi pojistnými podmínkami a zákonem, přičemž pojistné podmínky nepřipouštěly možnost rozdělit osobu pojištěného a oprávněnou osobu. Dovodil totiž, že § 2767 o. z. takovou situaci přímo předpokládá. Pojistnou smlouvu bylo podle názoru soudu prvního stupně nutné chápat jako komplexní pojištění obchodního závodu, neboť se nevztahovala pouze na pojištění budov. Bylo proto pochopitelné, že jako osoba oprávněná a pojištěná zde vystupoval pojistník, který v předmětné budově provozoval svoji komplexní podnikatelskou činnost. Soud prvního stupně přitom odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 4115/2020 (správně zřejmě rozsudek ze dne 31. 7. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4115/2010, jenž je veřejnosti dostupný, stejně jako dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu, na https://www.nsoud.cz – poznámka Nejvyššího soudu) a sp. zn. 32 Cdo 5686/20015 (správně zřejmě rozsudek ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 32 Cdo 5685/2015 – poznámka Nejvyššího soudu), v nichž byla řešena obdobná situace. Na základě uvedeného pak uzavřel, že pokud žalobci (případně jeho právnímu předchůdci) vznikla škoda, pak pouze v důsledku jeho vlastního jednání, neboť nedoložil souhlas vlastníka nemovitostí v zákonné lhůtě 3 měsíců ode dne uzavření smlouvy. Žalobce neidentifikoval a neprokázal, jaké konkrétní jednání žalované mělo být protiprávní a mělo vést k

tvrzenému následku.

5. Krajský soud v Brně v záhlaví označeným rozhodnutím ve znění doplňujícího usnesení ze dne 25. 1. 2022, č. j. 17 Co 61/2021-281, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I ve znění, že se zamítá žaloba, aby žalovaná byla povinna zaplatit žalobci částku 7 744 000 Kč s tam specifikovaným příslušenstvím (první výrok), rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II potvrdil (druhý výrok), uložil žalobci povinnost zaplatit žalované náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 119 971,50 Kč (třetí výrok), rozhodl, že ve vztahu mezi žalobcem a vedlejší účastnicí na straně žalované nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (čtvrtý výrok), a potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku III (pátý výrok).

6. Odvolací soud vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně (výše popsaného, tj. mimo jiné i ze zjištění, že ve smlouvě byl označen pojistník současně jako pojištěný). Vyložil § 2767 o. z. tak, že pojistník uzavírá pojistnou smlouvu k vlastnímu prospěchu, byť pojistná událost zasáhne osobu třetí – v daném případě žalobce jako vlastníka předmětné budovy. Citované ustanovení přitom vychází z myšlenky, že pojistník musí mít na takovém pojištění zájem hodný právní ochrany (pojistitelný zájem), který je dán buď *ex lege*, anebo vzniká udělením souhlasu pojištěného. Platná právní úprava vychází z konstrukce, že při tomto způsobu pojištění pojistník uzavře smlouvu, seznámí s ní pojištěného a udělí-li mu k tomu pojištěný souhlas, vznikne pojistníkovi právo na pojistné plnění. Neřeší však důsledky neudělení souhlasu, takže v tomto případě pojistník na pojistné plnění právo mít nebude, ačkoliv je smlouvou vázán a má povinnost platit pojistné, proto je účinnost smlouvy podmíněna udělením souhlasu pojištěného s tím, že nebude-li souhlas prokázán do tří měsíců od uzavření smlouvy, smlouva se zrušuje (pojištění zaniká), avšak *ex nunc*, takže právo na pojistné zůstane pojistiteli v příslušném rozsahu zachováno s tím, že nastane-li v této době pojistná událost, vznikne právo na plnění pojištěnému.

7. V řešené věci nebyla podle odvolacího soudu v případě pojištění budov totožná osoba pojistníka a pojištěného, neboť pojistnou smlouvu uzavíral pojistník, který nebyl vlastníkem nemovitostí (předmětné budovy) a ve vztahu k nim tak nemohl být pojištěným. Pojistník měl zajisté pojistný zájem, měl zájem chránit nejen svůj movitý majetek sloužící k podnikatelské činnosti, ale i nemovitý majetek žalobce před pojistnými událostmi. Pojistný zájem pojistníka však bylo nutné prokázat a doložit souhlas žalobce s pojištěním budov, které byly v jeho výlučném vlastnictví a v nichž pojistník provozoval podnikatelskou činnost, a to v zákonem stanovené lhůtě tří měsíců od uzavření smlouvy. Jestliže pojistník nedoložil ve lhůtě tří měsíců souhlas žalobce s pojistnou smlouvou, pojištění po marném uplynutí lhůty dne 17. 1. 2018 zaniklo. Pojistitel proto oprávněně odmítl vyplatit pojistné plnění za pojistnou událost ze dne 28. 1. 2018. Odvolací soud doplnil, že ohledně škody na věcech movitých sloužících k podnikatelské činnosti pojistníka včetně škody z přerušení provozu pojistníkovi bylo pojistitelem vyplaceno pojistné plnění.

8. Odvolací soud se rovněž ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o platnosti pojistné smlouvy, který konvenoval judikatuře Nejvyššího i Ústavního soudu, jež prosazuje jako základní princip výkladu smluv, reflektující autonomii smluvních stran v soukromě právních vztazích, prioritu takového výkladu, který nevede k závěru o neplatnosti smlouvy, je-li takový výklad možný. K tomu doplnil, že v dané věci na případ upravený v § 2767 odst. 2 o. z. pamatoval i čl. 1 bod 7 VPP-P 1/15, s nímž byli při uzavření smlouvy nepochybně seznámeni pojistník i žalobce, který byl jeho společníkem a pronajímatelem pojištěných budov.

9. K tvrzení žalobce, že žalovaná porušila poučovací povinnost podle § 21a odst. 2 písm. c) zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a uvedla pojistníka v omyl, čímž způsobila zánik pojištění, odvolací soud zdůraznil, že předmětná poučovací povinnost se týká pouze případů, kdy pojistný zprostředkovatel nabízí klientovi pojištění osob, o což však v projednávané věci nešlo. Odvolací soud se s ohledem na výše uvedené ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalovaná se nedopustila

žádného porušení právní povinnosti, v jehož důsledku by žalobci vznikla škoda představující hodnotu požárem zničených budov ve vlastnictví žalobce.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti rozsudku odvolacího soudu (výslovně v celém jeho rozsahu) podal žalobce včasné dovolání, v němž namítl nesprávné právní posouzení věci a navrhl jeho zrušení (případně i společně s rozsudkem soudu prvního stupně) a vrácení věci příslušnému soudu k dalšímu řízení. Přípustnost dovolání spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného nebo procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (potažmo i Ústavního soudu), případně že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného nebo procesního práva, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny.

11. Žalobce předně vytýká odvolacímu soudu, že se nevěnoval odvolacím námitkám (případně se s nimi nedostatečně vypořádal) ohledně:

– rozporu pojištění budovy se zákonem.

– neurčitosti vymezení oprávněné osoby v případě pojištění budovy (odvolací soud pouze zopakoval povinnost doložit souhlas vlastníka budovy v případě pojištění podle § 2767 odst. 1 o. z. a nevěnoval se podstatě této námitky spočívající v tom, že ze smlouvy nebylo zřejmé, kdo byl osobou oprávněnou obdržet pojistné plnění v případě pojištění předmětné budovy).

– nepřiléhavosti závěru o upřednostnění výkladu zachovávajícího platnost smlouvy, neboť v úvahu připadající výklady smlouvy by vždy znamenaly platnost pojištění budovy, avšak ani výkladem nebylo možno se rozhodnout pro žádnou z těchto variant, pokud nebylo uvedeno, zda má mít při určení oprávněné osoby přednost smlouva nebo zákon a VPP-P 1/15.

– nepřezkoumatelnosti rozhodnutí soudu prvního stupně, neboť rozhodnutí Nejvyššího soudu, na která bylo odkazováno, nejsou dohledatelná, případně nejsou přiléhavá.

– nemožnosti sjednat pojištění cizí věci ve vlastní prospěch ve smyslu § 2767 o. z. podle znění smlouvy, neboť oprávněnou osobou byl podle VPP-P 1/15 vždy pojištěný (vlastník) a nikde v pojistné smlouvě, v pojistných podmínkách ani v záznamu o poučení klienta nebyla obsažena zmínka o nutnosti doložit souhlas podle § 2767 odst. 1 o. z., tj. souhlas s tím, že pojištěný neobdrží pojistné plnění.

– uvedení v omyl pojišťovacím zprostředkovatelem v případě pojištění budovy a splnění podmínek odpovědnosti za škodu. Žalobce v dovolání opětovně poukazuje na svou argumentaci uplatněnou v řízení o pochybení žalované zakládající její objektivní odpovědnost (i kdyby mělo jít o platnou smlouvu o pojištění cizího majetku ve vlastní prospěch dle § 2767 odst. 1 o. z.), spočívající v tom, že uvedla žalobce i jeho právního předchůdce (pojistníka) v omyl (porušila povinnost vykonávat svou činnost s odbornou péčí podle § 21 odst. 1 zákona o pojistných zprostředkovatelích), a tento omyl pak po 3 měsících způsobil zánik (neplatnost) pojištění předmětné budovy, což bylo v příčinné souvislosti se vznikem škody. Zdůrazňuje, že za situace, kdy jako pojištěný byl ve smlouvě označen sám pojistník, by jej totiž nenapadlo doložit souhlas žalobce jakožto skutečného pojištěného. Odvolací soud přitom pouze konstatoval absenci porušení povinnosti podle § 21a odst. 2 písm. c) zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích, byť sám žalobce již v průběhu řízení přisvědčil tomu, že odkaz na toto zákonné ustanovení byl v žalobě uveden nepřiléhavě a nadbytečně.

Žalobce je tak přesvědčen, že se odvolací soud odchýlil při řešení otázky, zda „má odvolací soud povinnost vypořádat se ve svém rozhodnutí se všemi námitkami odvolatele, které jsou pro věc rozhodné“, od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu tvořené rozsudky ze dne 9. 2. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3616/2011, ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1486/2019, ze dne 26. 2. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2687/2007, a ze dne 4. 9. 2019, sp. zn. 24 Cdo 560/2019. S odkazem na nálezy Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 2232/07, a ze dne 3. 6. 2020, sp. zn. II. ÚS 2310/19 (jež jsou veřejnosti dostupné – stejně jako dále citovaná rozhodnutí Ústavního soudu – na https://nalus.usoud.cz), rovněž uvedl, že nereagování na námitky účastníka řízení je současně porušením práva na spravedlivý proces.

12. Odvolacímu soudu žalobce rovněž vytýká, že písemné odůvodnění napadeného rozhodnutí je v rozporu s jeho vyhlášeným zněním, při němž bylo (navíc oproti obsahu písemného vyhotovení napadeného rozsudku) sděleno, že k žádnému porušení právní povinnosti ze strany žalované při uzavírání pojistné smlouvy nedošlo, protože byla koncipována pojistitelem a žalovaná vůbec neměla možnost do ní zasahovat. Odvolací soud se tak měl odchýlit od rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, a ze dne 17. 10. 2019, sp. zn. 33 Cdo 2078/2019, při řešení otázky, „zda je přezkoumatelné rozhodnutí odvolacího soudu, v jehož písemném odůvodnění chybí podstatný důvod pro zamítnutí návrhu, který byl toliko sdělen v ústním odůvodnění rozsudku, a tento důvod zamítnutí návrhu nebyl ani v jednom případě odůvodněn odkazem na žádný právním předpis.“ Poukazuje na to, že nepřezkoumatelné je takové rozhodnutí odvolacího soudu, jehož nedostatky odůvodnění jsou na újmu uplatnění práv dovolatele, což se v tomto případě zjevně stalo.

13. Přípustnost dovolání žalobce spatřuje rovněž v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení šesti otázek, které dosud nebyly dovolacím soudem vyřešeny, a to:

> 1) „pokud je jako ‚pojištěný‘ v pojistné smlouvě samé označena jiná osoba než vlastník pojištěného majetku, avšak současně je v pojistných podmínkách i v zákoně stanoveno, že ‚pojištěným‘ je vlastník majetku (hodnoty pojistného zájmu), a zároveň pojistné podmínky stanoví, že osobou oprávněnou obdržet pojistné plnění je právě ‚pojištěný‘, je toto pojištění neurčité ve vymezení oprávněné osoby (§ 2758 odst. 1 o. z.) a neplatné“,
>
> 2) „pokud je platné, posuzuje se jako pojištění majetku třetí osoby ve vlastní prospěch (§ 2767 o. z.), nebo jako pojištění majetku třetí osoby v její prospěch (§ 2768 odst. 1 o. z.)“,
>
> 3) „je definice pojištěného uvedená v § 2766 o. z. kogentní“,
>
> 4) „pokud je v pojistné smlouvě označen jako pojištěný někdo, kdo není vlastníkem pojištěného majetku, je toto pojištění neplatné pro rozpor se zákonem (§ 2766 o. z.)“,
>
> 5) „je dána příčinná souvislost mezi pochybením pojišťovacího agenta a vznikem škody za situace, kdy pojišťovací agent sjednal pojištění neplatné pro neurčitost, došlo k újmě na majetku třetí osoby, která by byla pojistnou událostí, a tato osoba se jen pro neplatnost pojištění nemůže domoci pojistného plnění“,
>
> 6) „je pojišťovací agent vyviněn z povinnosti platit poškozenému náhradu škody, pokud sjednal pojistnou smlouvu, která je neplatná pro neurčitost, a bylo zjištěno, že mu její koncept připravil zaměstnanec pojišťovny“.

14. Žalobce považuje pojištění předmětné budovy za neplatné z důvodu neurčitosti, neboť nelze ani výkladem smlouvy zjistit, kdo je osobou oprávněnou obdržet pojistné plnění v případě pojistné události, neboť nelze určit, zda šlo o pojištění budovy podle § 2767 o. z. (kde měl pojistné plnění obdržet pojistník), nebo o pojištění budovy podle § 2768 odst. 1 o. z. (kde měl pojistné plnění obdržet

vlastník budovy). Odvolací soud se podle něj nevypořádal s rozporem mezi pojistnou smlouvou samotnou, v níž byl pojistník výslovně uveden též jako pojištěný, přičemž podle VPP- P 1/15 byl oprávněnou osobou výlučně pojištěný, což by nasvědčovalo závěru, že šlo o pojištění podle § 2767 o. z., a na druhé straně obsahem VPP-P 1/15 a kogentním § 2766 o. z., podle kterých byl pojištěným a tedy i oprávněnou osobou vlastník budovy (hodnoty pojistného zájmu), tj. žalobce, což by svědčilo o pojištění podle § 2768 odst. 1 o. z. Žalobce případně namítá neplatnost pojistné smlouvy též z důvodu jejího rozporu se zákonem, pokud byla u pojištění budovy označena jako pojištěný jiná osoba než vlastník majetku, neboť § 2766 o. z. považuje za ustanovení kogentní povahy. S poukazem na čl. 6 odst. 2 VPP-P 1/15, podle kterého byla pro smlouvu stanovena písemná forma pod sankcí absolutní neplatnosti, a na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 22 Cdo 1610/2018, ze dne 23. 1. 2019, sp. zn. 33 Cdo 1601/2018, a ze dne 23. 3. 2021, sp. zn. 22 Cdo 273/2021) zdůrazňuje, že jde-li o právní úkon, pro který je pod sankcí neplatnosti stanovena písemná forma, musí určitost obsahu projevu vůle vyplývat z textu listiny, na níž je tento projev vůle zaznamenán. Podle žalobce z judikatury Nejvyššího soudu též vyplývá, že pojišťovací zprostředkovatel odpovídá za škodu i osobě, která s ním neuzavřela smlouvu (odkazuje na rozsudek ze dne 5. 6. 2017, sp. zn. 32 Cdo 513/2017), s čímž koresponduje i § 27 odst. 2 písm. d) zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích. Žalobce se domnívá, že příčinná souvislost mezi pochybením žalované vedoucím k neplatnosti smlouvy a nemožnosti domoci se pojistného plnění je v řešené věci zřejmá.

15. Žalovaná ve vyjádření k dovolání považovala za správná rozhodnutí soudů nižších stupňů a navrhla dovolání z důvodu jeho nepřípustnosti odmítnout. Poukázala na povinnost soudu uchopit obsah a smysl argumentace (námitek) a vypořádat se s ní, což odvolací soud učinil. Souhlasila se závěrem o platnosti uzavřené smlouvy. V této souvislosti rovněž zdůraznila, že komu a za jakých podmínek bude vyplaceno pojistné plnění, může být ujednáno ve smlouvě, ale rovněž tato skutečnost může vyplývat ze zákona. Není pravdou, že taková osoba musí být konkretizována zcela určitě, odkázala v tomto ohledu na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 32 Cdo 5685/2015, a ze dne 4. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3784/2009. Příčinná souvislost podle ní nebyla v řízení řádně tvrzena ani prokazována žalobcem, jehož tato břemena tížila. Žalobce staví konstrukci náhrady škody na alternativních příčinách (porušení poučovací povinnosti, sjednání neplatné smlouvy), které se však vzájemně vylučují. Žalobcem podle ní nebylo řádně tvrzeno, jaké konkrétní protiprávní jednání žalované mělo vést ke způsobení škody. Zdůraznila, že nemůže být osobou odpovědnou a pasivně věcně legitimovanou, jelikož netvořila obsah předmětné pojistné smlouvy. Shrnuje, že smlouva byla platně sjednána, pojištění předmětné budovy existovalo a pojišťovna byla připravena plnit. Jediným důvodem, proč tak neučinila, byla absence kvalifikovaného souhlasu dle § 2767 o. z., nikoli to, že by smlouva byla neplatná. Tvrzení žalobce o omylu považuje za nepřípustnou novotu, nadto obecnou a ničím nepodloženou.

III.
Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů [srov. čl. II bod 1 zákona č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], dále jen „o. s. ř.“.

17. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem

vyřešená právní otázka posouzena jinak.

18. Jedním z předpokladů přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. je i to, že v dovolání vymezenou otázku odvolací soud řešil a že jeho rozhodnutí na jejím řešení závisí, jinak řečeno, že je pro napadené rozhodnutí určující (srov. shodně například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 NSČR 53/2013).

19. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nemohou založit otázky 5) a 6), neboť na jejich řešení napadené rozhodnutí nezáviselo. Odvolací soud neučinil závěr o tom, že žalovaná jakožto pojišťovací zprostředkovatelka sjednala pojištění „neplatné pro neurčitost“, ze kterého žalobce při formulaci těchto otázek vychází, naopak shledal závěr soudu prvního stupně o platnosti uzavřené smlouvy správným. Pokud odvolací soud považoval uzavřenou smlouvu za platnou, nezabýval se (neměl důvod se zabývat) otázkami založenými na předpokladu existence pojistné smlouvy „neplatné pro neurčitost“.

20. Pro napadené rozhodnutí nebylo určující ani řešení otázek 3) a 4), neboť odvolací soud zjevně vycházel z takového výkladu pojistné smlouvy (včetně pojistných podmínek, jež byly její součástí), podle něhož byl ve vztahu k pojištění předmětné budovy pojištěným žalobce jako její vlastník a bylo sjednáno pojištění cizího pojistného nebezpečí podle § 2767 o. z. Měl totiž za to, že v případě pojištění nemovitostí – budov nebyla totožná osoba pojistníka a pojištěného (srov. odstavec 15 napadeného rozhodnutí). Za této situace pak již neměl důvod zabývat se otázkou kogentnosti ustanovení § 2766 o. z., od kterého se pojistná smlouva (jak její obsah vyložil) neodchylovala, ani otázkou 4) vycházející z předpokladu, že jako pojištěný byla ve smlouvě určena osoba odlišná od vlastníka předmětné budovy. Ani na řešení těchto otázek tedy napadené rozhodnutí nezáviselo.

21. Žalobce napadl rozhodnutí odvolacího soudu výslovně v celém rozsahu, tj. i ve druhém, třetím, čtvrtém a pátém výroku, kterými bylo rozhodováno o nákladech řízení. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. však dovolání není přípustné proti výrokům o nákladech řízení.

22. Otázky 1) a 2) tak, jak byly doslovně formulovány, nemohou obstát z pohledu ustanovení § 237 o. s. ř. jako otázky hmotného práva, neboť na takto položené otázky nelze nalézt obecně platnou odpověď. Jejich formulace neumožňuje zobecnitelné judikatorní řešení. Jejich řešení se vždy bude odvíjet od okolností konkrétního případu (výkladu konkrétní smlouvy) a nemá tak případný judikatorní přesah (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 515/2014, a ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3538/2016, nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 32 Cdo 382/2019, ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. 23 Cdo 3535/2021, a ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. 23 Cdo 3114/2021). Avšak z obsahu těchto otázek ve spojení s dovolací argumentací k nim připojenou je zřejmé, že žalobce jejich prostřednictvím zpochybňuje řešení otázky určitosti vymezení oprávněné osoby v pojistné smlouvě, tj. obecně otázky určitosti pojistné smlouvy jako právního jednání odvolacím soudem. Otázka posouzení určitosti právního jednání již v judikatuře byla vyřešena a odvolací soud se od tohoto řešení v posuzované věci odchýlil, což zakládá přípustnost dovolání.

23. Námitky žalobce týkající se nepřezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí a nevypořádání se s jeho odvolací argumentací pak Nejvyšší soud posoudil jako námitky vady řízení, k nimž přihlédl v souladu s § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř.

IV.
Důvodnost dovolání

24. Dovolání je důvodné.

25. Podle § 553 o. z. o právní jednání nejde, nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit obsah ani výkladem (odstavec 1). Byl-li projev vůle mezi stranami dodatečně vyjasněn, nepřihlíží se k jeho vadě a hledí se, jako by tu bylo právní jednání od počátku (odstavec 2).

26. Podle § 554 o. z. k zdánlivému právnímu jednání se nepřihlíží.

27. Podle § 555 odst. 1 o. z. se právní jednání posuzuje podle svého obsahu.

28. Podle § 556 o. z. co je vyjádřeno slovy nebo jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen (odstavec 1). Při výkladu projevu vůle se přihlédne k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají (odstavec 2).

29. Nejvyšší soud předně uvádí, že se žalobce mýlí, spojuje-li s případnou neurčitostí pojistné smlouvy v části týkající se určení oprávněné osoby u pojištění předmětné budovy její neplatnost. Neurčitost a nesrozumitelnost byla sankcionována absolutní neplatností právního úkonu za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (srov. § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Současná právní úprava obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb. jednání po obsahové stránce neurčitá nebo nesrozumitelná označuje za zdánlivá, nikoliv za neplatná právní jednání. Zdánlivá právní jednání jsou taková jednání, ke kterým se pro vady projevu vůle nepřihlíží (§ 554 o. z.). Kromě jednání neurčitých či nesrozumitelných, u kterých pro vadu projevu nelze stanovit právní následky, jež by byly způsobilé účastníky zavazovat (§ 553 o. z.), jde též o jednání, u kterých chybí vůle jednající osoby (§ 551 o. z.), a u kterých projevená vůle není vážná (§ 552 o. z.). S ohledem na příkaz zákonodárce k těmto jednáním nepřihlížet platí, že jsou-li splněny zákonné předpoklady, soud tak učiní z úřední povinnosti bez ohledu na návrhy stran (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5943/2016, uveřejněný pod číslem 103/2019 Sb. rozh. obč., nebo též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2022, sp. zn. 26 Cdo 3352/2021, uveřejněné pod číslem 43/2023 Sb. rozh. obč. – dále jen „R 43/2023“).

30. Projev vůle není určitý, nejsou-li použité výrazy dostatečně konkrétní a jasné, takže nelze určit, jaké právní následky má projevená vůle vyvolat. Nesrozumitelnost je spjata s výrazy, jimž nelze porozumět, takže obsah projevené vůle zůstává zahalen tajemstvím. Neurčitost nebo nesrozumitelnost se může týkat celého právního jednání nebo jen některé jeho části. Závěr o zdánlivosti právního jednání pro jeho neurčitost či nesrozumitelnost je však opodstatněn pouze tehdy, jestliže pochybnosti o jeho obsahu nelze odstranit ani výkladem za použití interpretačních pravidel stanovených v § 555 a násl. o. z. Jinými slovy, teprve v případě, že pojmy použité v jazykovém vyjádření obsahu jednání jsou natolik nejednoznačné či nejasné, že z nich nelze ani s přihlédnutím k vůli účastníků usuzovat na záměr, jež měly naplnit (nelze ozřejmit, k jakým právním následkům vůle směřovala ani na základě aplikace výkladových pravidel), může soud přistoupit k závěru o zdánlivosti právního jednání (srov. například R 43/2023, nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. 33 Cdo 99/2020, a ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 24 Cdo 3507/2021).

31. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu k výkladu právních jednání se pak podává, že pro výklad jakéhokoliv právního jednání je podstatný jeho obsah, nikoliv např. jeho označení či pojmenování (§ 555 odst. 1 o. z.). Základní (prvotní) pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá (zjišťuje), jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednajícího, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností. Skutečnou vůli (úmysl) jednajícího je přitom třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním). Ochrana dobré víry adresáta právního jednání vyžaduje (§ 556 odst. 1 věta první o. z.), aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednajícího, který byl, anebo musel být adresátovi

znám. Při zjišťování úmyslu jednajícího tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího (která byla anebo musela být známa adresátovi), jíž je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov). Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednajícího, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z. Ustanovení § 556 odst. 2 o. z. pak uvádí demonstrativní výčet okolností, k nimž soud při výkladu právního jednání přihlíží. Řečené platí jak pro vícestranná, tak i pro jednostranná adresovaná právní jednání (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017, uveřejněný pod číslem 4/2019 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020, uveřejněný pod číslem 37/2021 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1001/2021, uveřejněný pod číslem 18/2023 Sb. rozh. obč.).

32. Při zjišťování skutečné vůle jednajících nelze též opomenout interpretační předpoklad racionálních aktérů, podle něhož je při odstraňování pochybností o obsahu právního jednání třeba vycházet z předpokladu, že strany jednaly racionálně (srov. například rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 826/2013, ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2081/2007, ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 32 Cdo 4725/2015, a ze dne 21. 8. 2018, sp. zn. 32 Cdo 4533/2016). Volní projev je třeba vykládat tak, aby nevyústil v nesmyslné (absurdní) závěry o projevené vůli, podle pravidla výkladu ve prospěch efektivnosti. Na ten lze usuzovat zejména z konkrétních okolností a z konkrétních zájmů stran.

33. V posuzované věci odvolací soud zjevně považoval sjednanou pojistnou smlouvu za určitou i ve vztahu k pojištění předmětné budovy (byť závěr o určitosti smlouvy výslovně neuvedl), tj. i ohledně určení, kdo byl osobou oprávněnou k přijetí pojistného plnění, pokud měl za to, že šlo o smlouvu platně sjednanou, že pojištěným z této smlouvy byl žalobce jako vlastník předmětné budovy a že současně šlo o pojištění cizího pojistného nebezpečí ve smyslu § 2767 o. z., tedy že šlo o pojistnou smlouvu uzavřenou ve prospěch pojistníka (oprávněnou osobou z uvedené smlouvy byl pojistník), která se vztahovala na pojistné nebezpečí jako možnou příčinu vzniku pojistné události u třetí osoby (žalobce). Uvedený závěr však podle zmíněné judikatury Nejvyššího soudu nemůže obstát jako správný pro svou neúplnost, neboť odvolací soud neprovedl výklad pojistné smlouvy respektující výše citovaná výkladová pravidla.

34. Odvolací soud se v rámci svých úvah nezabýval tím, jaký byl úmysl stran při uzavírání pojistné smlouvy. Nezjišťoval, jaká byla jejich skutečná vůle ve vztahu k pojištění předmětné budovy. Ve svých úvahách řádně neobjasnil rozpor mezi závěrem výkladu smlouvy, podle kterého v případě pojištění předmětné budovy nebyla totožná osoba pojistníka a pojištěného (pojištěným byl žalobce) a tím, že podle skutkových zjištění soudu prvního stupně, která přitom považoval za správná, byl jako pojištěný v pojistné smlouvě výslovně uveden pojistník. Jeho zdůvodnění o principu výkladu smlouvy reflektujícím autonomii smluvních stran a jeho převzetí závěru soudu prvního stupně o tom, že obě strany smlouvy byly vedeny úmyslem sjednat platnou pojistnou smlouvu, nic nevypovídá o tom, jaký obsah podle jejich společné skutečné vůle, pokud taková existovala, měla tato platná smlouva mít a jak byla projevena, a to zejména ve vztahu k vymezení toho, kdo měl být pojištěným a kdo osobou oprávněnou ohledně pojištění předmětné budovy.

35. V této souvislosti dovolací soud pro úplnost dodává, že právní úprava pojištění se vyznačuje možnou mnohostí subjektů nad rámec smluvních stran pojistné smlouvy (pojistitele a pojistníka). Pojistníkem se rozumí osoba, která uzavřela s pojistitelem pojistnou smlouvu. Pojistník uzavřením pojistné smlouvy zabezpečuje sebe anebo jinou osobu pro případ vzniku nahodilé události a jako smluvní strana má povinnost platit pojistné. Od pojistníka je třeba odlišit osobu pojištěného jako osobu, na jejíž život, zdraví, majetek nebo odpovědnost nebo jinou hodnotu pojistného zájmu se pojištění vztahuje (§ 1766 o. z.). Ve většině případů se předpokládá, že pojistníkem a pojištěným

bude táž osoba. Pokud však pojistník a pojištěný jsou různé osoby, uzavírá pojistník pojistnou smlouvu týkající se cizí hodnoty pojistného zájmu, ačkoli on sám má vlastní pojistný zájem. Z pohledu pojistníka je pojištěný zájem cizí například proto, že nemá k pojištěnému předmětu vlastnické právo, ale může mít jen právo užívací (srov. ŠIMEK, Robert. § 2766 [Pojištěný]. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. Občanský zákoník § 2716-2893. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 336, marg. č. 12 a 14.). Pojištěný je tedy osobou, která má legitimní vztah k předmětu pojištění, jehož složkami mohou být hodnoty jeho osobní (morální) integrity jako je život, zdraví, osobní stav apod., i hodnoty, které mají majetkovou (hmotnou či nehmotnou) povahu. Východisko právní úpravy pojištění vychází z představy, že pojištěný je ústřední osobou, která je možností realizace nahodilých skutečností vyvolaných existencí pojistného nebezpečí bezprostředně ohrožena, a je na jeho vůli, zda vstoupí do pojišťovacího poměru sám jako pojistník, nebo udělí svolení jiné osobě, aby hodnoty pojistného zájmu byly chráněny poskytnutím pojistné ochrany za úplatu hrazenou touto jinou osobou – pojistníkem (srov. ŠIMEK in MELZER, op. cit., s. 335, marg. č. 7). Dále je od těchto osob třeba odlišit oprávněnou osobu (§ 2770 o. z.), které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění (srov. ŠIMEK in MELZER, op. cit., s. 337, marg. č. 19).

36. Při sjednávání pojistné smlouvy tak mohou nastat následující základní situace. Pojistník, pojištěný a oprávněný je jedna osoba, jedná se tudíž o pojištění vlastního pojistného nebezpečí ve vlastní prospěch. Druhou do úvahy přicházející situací je situace, kdy pojistník a pojištěný je jedna osoba a oprávněný osoba druhá, jedná se o pojištění vlastního pojistného nebezpečí ve prospěch třetího (§ 2768 odst. 1 o. z.). Třetí možnost nastává, když pojistník je jedna osoba a pojištěný a oprávněný druhá osoba. V tomto případě se jedná o pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch pojištěného. Předposlední možností je situace, kdy pojistník a oprávněný je jedna osoba a pojištěný druhá osoba. Na tuto situaci se pohlíží jako na pojištění cizího pojistného nebezpečí ve vlastní prospěch (§ 2767 o. z.). Poslední variantou je situace, že pojistník, pojištěný a oprávněný jsou tři různé osoby. Jedná se o pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch třetí osoby (§ 2768 odst. 2 o. z.); k tomu srov. RŮŽIČKA, Hynek. § 2766 [Pojištěný]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2.; nebo WAWERKOVÁ, Magdalena. § 2766 Pojištěný. In: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1311, marg. č. 7 až 11.

37. Odvolací soud v posuzované věci při výkladu pojistné smlouvy též pochybil, pokud dospěl k závěru, že pojistník byl současně oprávněnou osobou i ve vztahu k pojištění předmětné budovy ve vlastnictví žalobce (tj. že šlo o pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch pojistníka podle § 2767 o. z. – viz předposlední z výše uvedených variant), ačkoliv i tento závěr neměl podložen žádným zjištěním o skutečné vůli stran. Přitom se odvolací soud řádně nevypořádal ani s námitkou žalované, že v samotné pojistné smlouvě osoba oprávněná k pojistnému plnění označena nebyla (jiné skutkové zjištění o obsahu pojistné smlouvy odvolací soud neučinil) a že podle čl. 4 VPP-P 1/15 měl být oprávněnou osobou výlučně pojištěný (tedy že pojistné podmínky předpokládaly totožnost osoby pojištěné a osoby oprávněné). Pojištěným však podle současně přijatého závěru odvolacího soudu u pojištění předmětné budovy nebyl pojistník, nýbrž žalobce, což by v případě aplikace čl. 4 VPP-P 1/15 vylučovalo existenci pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch pojistníka, a tudíž i aplikaci § 2767 o. z.

38. K tomu lze dodat, že vycházel-li odvolací soud při závěru o sjednání pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch pojistníka (vyžadujícího prokázání souhlasu pojištěného podle § 2767 odst. 2 o. z.) z úvahy, že na takový případ pamatoval i čl. 1 bod 7 VPP-P 1/15, pak patrně zaměnil souhlas pojištěného k pojištění, tj. svolení pojištěného k samotnému uzavření pojistné smlouvy týkající se pojištění jeho majetku, který zakládá domněnku prokázání pojistného zájmu pojistníka podle § 2762 odst. 3 o. z., se souhlasem pojištěného podle § 2767 odst. 1 o. z. s tím, že nenabude pojistné plnění,

které namísto něj přijme pojistník, tj. svolení pojištěného s tím, že oprávněnou osobou namísto něj bude pojistník, udělovaný pojištěným po seznámení s obsahem pojistné smlouvy, podle níž je oprávněnou osobou pojistník.

39. Mezi souhlasem k pojištění podle § 2762 odst. 3 o. z. a souhlasem podle § 2767 odst. 1 o. z. přitom nelze klást rovnítko, neboť se jedná o dvě různá právní jednání týkající se pojištění, byť oba souhlasy lze fakticky udělit i současně (např. je-li pojistník pojištěným pověřen ke sjednání pojištění, jehož předmětem je majetek pojištěného, může mu být současně pojištěným udělen též souhlas k přijetí plnění z takového pojištění a tento doložen pojistiteli). Zatímco první ze souhlasů osvědčuje dispoziční oprávnění spravovat cizí zájem, u druhého jde o souhlas s inkasem pojistného plnění, případně s určením oprávněné osoby, kterou by jinak byl pojištěný (srov. ŠIMEK, Robert. § 2767 [Pojištění cizího pojistného nebezpečí]. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. Občanský zákoník § 2716-2893. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 353, marg. č. 33.). Jinak řečeno, má-li být při uzavření pojistné smlouvy pojistníkem odlišným od pojištěného předmětem pojištění majetek pojištěného, souhlas podle § 2762 odst. 3 o. z. zakládá právní domněnku existence pojistného zájmu pojistníka na takovém pojištění. V případě absence souhlasu musí být pojistníkem osvědčeno, že má pojistný zájem i na majetku pojištěného (srov. též domněnku uvedenou v § 2762 odst. 2 větě druhé o. z.). Důsledkem absence pojistného zájmu pojistníka na pojištění při uzavření smlouvy je pak podle § 2764 o. z. neplatnost sjednané pojistné smlouvy. Souhlas podle § 2767 odst. 1 o. z. je naopak vyžadován tehdy, je-li uzavřena pojistná smlouva pojistníkem odlišným od pojištěného, předmětem pojištění je majetek pojištěného a je navíc sjednáno pojištění ve prospěch pojistníka, příp. třetí osoby, tj. nemá-li být podle smlouvy oprávněnou osobou pojištěný. Důsledkem neprokázání takového souhlasu pojištěného pojistníkem v zákonem stanovené (či sjednané) lhůtě od uzavření smlouvy pak je zánik pojištění.

40. Ze zjištění soudu prvního stupně, která odvolací soud převzal jako správná, přitom vyplývá, že čl. 1 bod 7 VPP-P 1/15 upravoval existenci pojistného zájmu jako základní podmínky pro možnost sjednání pojištění a obsahoval definici pojistného zájmu totožnou s § 2761 o. z. a úpravu týkající se existence pojistného zájmu a jeho prokázání obdobnou jako v § 2762 odst. 2 a 3 o. z. Netýkal se situace, v níž by byla smlouvou určena jako oprávněná osoba odlišná od pojištěného. Souhlas tam zmíněný tedy byl zjevně souhlasem ve smyslu § 2762 odst. 3 o. z. a nikoliv souhlasem podle § 2767 odst. 1 o. z., jak se mylně domníval odvolací soud.

41. Odvolací soud též v rozporu s § 556 odst. 2 o. z. při výkladu pojistné smlouvy a posouzení její určitosti důsledně nepřihlížel k tomu, co právnímu jednání předcházelo, a jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají. Ve svých úvahách totiž nijak nezohlednil skutkové zjištění učiněné ze záznamu jednání žalovaného s klientem (pojistníkem) ze dne 10. 10. 2017, podle kterého pojistník projevil zájem „o pojištění majetku společnosti a odpovědnosti za škodu“ (nikoliv o pojištění majetku patřícího někomu jinému), ani zjištění, že v dopise ze dne 9. 5. 2018 sice pojistitel sdělil, že pojistnou smlouvu i ve vztahu k pojištění předmětné budovy považoval za platnou a že k zániku pojištění došlo podle § 2767 odst. 2 o. z. uplynutím lhůty 3 měsíců, v níž nedošlo k doložení souhlasu vlastníka budovy, avšak současně v tomto dopise též uvedl, že pojistník byl současně pojištěným, a že majitelem předmětné budovy byl žalobce. Z uvedených informací tedy nebylo zcela zřejmé, koho vlastně pojistitel po uzavření smlouvy považoval za pojištěného z pojistné smlouvy ve vztahu k předmětné budově, tj. jaký význam pojmu „pojištěný“ přikládal, pokud podle něj měl být pojištěným pojistník a současně odkazoval na zákonné ustanovení § 2767 odst. 2 o. z. o zániku pojištění pro případ nedoložení souhlasu pojištěného podle § 2767 odst. 1 o. z. ve stanovené lhůtě s poukazem na nedodání souhlasu vlastníka budovy (žalobce), což by naopak nasvědčovalo tomu, že za pojištěného považoval vlastníka budovy.

42. Pokud odvolací soud neprovedl řádný výklad relevantních smluvních ujednání a nezjišťoval vůli stran při uzavírání pojistné smlouvy ve vztahu k vymezení jejího obsahu co do osoby oprávněné z

pojištění a pojištěného, je nesprávný pro neúplnost (minimálně předčasný) též jeho právní závěr o určitosti uzavřené smlouvy, kterou současně považoval za platnou smlouvu o pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch pojistníka, u které mělo dojít k zániku pojištění podle § 2767 odst. 2 o. z.

43. Podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. je-li dovolání přípustné, Nejvyšší soud přihlíží též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

44. Žalobce předně namítl nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí, neboť v jeho písemném odůvodnění chybí podstatný důvod pro zamítnutí žaloby sdělený v ústním odůvodnění rozsudku. Z přepisu zvukového záznamu o vyhlášení rozhodnutí ze dne 25. 1. 2022 vyplývá, že odvolací soud zamítnutí žaloby odůvodnil mimo jiné tím, že soud prvního stupně správně dovodil, že k žádnému porušení právní povinnosti ze strany žalované při uzavírání smlouvy nedošlo, neboť smlouva byla koncipována pojistitelem a žalovaná neměla možnost do smlouvy zasahovat, a že při absenci porušení právní povinnosti ze strany žalované nemůže odpovídat za tvrzenou škodu způsobenou žalobci. V písemném odůvodnění napadeného rozhodnutí však odvolací soud takový důvod pro zamítnutí žaloby neuvedl (srov. bod 18 až 20 napadeného rozhodnutí) a není tedy zřejmé, zda i skutečnost, že smlouva byla koncipována přímo pojistitelem a že do ní nemohla žalovaná zasahovat, považoval za důvod pro zamítnutí žaloby a na základě jakých důkazů případně k takovému skutkovému zjištění dospěl.

45. Žalobce v dovolání rovněž namítl, že v odvolání předložil odvolacímu soudu 4 okruhy námitek, a to námitku neurčitosti vymezení oprávněné osoby v případě pojištění budovy (I), rozporu pojištění budovy se zákonem (II), uvedení v omyl v případě pojištění budovy (III) a splnění podmínek odpovědnosti za škodu (IV), s nimiž se odvolací soud řádně nevypořádal. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4118/2010, zdůraznil, že „jedním z principů představujících neopomenutelnou součást práva na spravedlivý proces je povinnost soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit, přičemž se musejí vypořádat s námitkami uplatněnými účastníky řízení, a to způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1486/2019, a v něm citovaná další rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu). Námitky I a II uplatněné žalobcem v odvolacím řízení úzce souvisí s otázkou, pro jejíž řešení shledal dovolací soud dovolání přípustným a důvodným, proto již není důvod se jimi zabývat v rámci vad řízení. Žalobci však lze přisvědčit, že s námitkami III a IV se odvolací soud nevypořádal způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti a tím zatížil řízení vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Žalobce totiž v řízení spatřoval porušení povinnosti žalované (jednu z podmínek její odpovědnosti za škodu) nejen v porušení poučovací povinnosti podle § 21a odst. 2 písm. c) zákona o pojistných zprostředkovatelích, které posuzoval odvolací soud, ale i v porušení její povinnosti vykonávat činnost s odbornou péčí stanovenou v § 21 odst. 1 zákona o pojistných zprostředkovatelích. K tomu tvrdil, že žalovaná nejednala s odbornou péčí, pokud jako pojištěného uvedla ve smlouvě pojistníka, tj. jinou osobu než umožňuje zákon, a že takové označení bylo způsobilé uvést pojistníka v omyl ohledně jeho případných povinností podle § 2767 odst. 2 o. z. i v případě, pokud by nezpůsobovalo neplatnost předmětné pojistné smlouvy (pojistník nemohl předpokládat povinnost doložit souhlas pojištěného, byl-li jako pojištěný ve smlouvě označen sám). K tomuto tvrzení se odvolací soud nevyjádřil.

46. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, řízení před odvolacím soudem bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a podmínky pro změnu napadeného rozhodnutí dány nejsou, Nejvyšší soud bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) rozsudek odvolacího soudu ve znění doplňujícího usnesení zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. včetně závislých výroků o náhradě nákladů řízení. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozsudek soudu prvního stupně (i v něm nebyl

proveden řádný výklad pojistné smlouvy), proto dovolací soud zrušil podle § 243e odst. 2 o. s. ř. také toto rozhodnutí včetně navazujícího usnesení o výši náhrady nákladů řízení vedlejší účastnici a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

47. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem, ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).